

petra dvořáková

dědina

*pole, závisti,
chlíček a občina*

host

petra dvořáková
dědina

BRNO 2018

petra dvořáková

dědina

*pole, závisti,
chůň a občina*

© Petra Dvořáková, 2018

© Host — vydavatelství, s. r. o., 2018 (elektronické vydání)

ISBN 978-80-7577-514-6 (PDF)

ISBN 978-80-7577-515-3 (EPUB)

ISBN 978-80-7577-516-0 (MobiPocket)

slovník

almara — skříň
baže — ano
bečet — plakat
botárka — botník
casnovat — škubat
cityrovat — peskovat
crcat se — loudat se
cukrle — sladkost
čuňa — pusa
dódik — dědeček
džingla — hubený člověk
fakan — dítě
gatě — kalhoty
gábl — kabel
hlidat — dívat se
chcanda — malá holka
kafrat — mluvit zbytečně
kibicovat — dávat nevyžádané rady
kotouč — kolečko
krupaj — krupice
měchačka — vařečka
mucha — moucha

murovat — loudit
ovrat' — místo na poli, kde se obracejí pluhu
pajšl — vnitřnosti, žaludek
panimatka — tchýně
pantatik — tchán
pejř — pýr
pót — pouť
prndat — mluvit zbytečně
psireň — velká zima
scánky — moč
scat — močit
skřipka — chřipka
smažinka — kobliha
střešně — třešně
střitka — kůrka
svarba — svatba
ščáva — šťáva
škraně — tváře
šráčí — křoví
šrákat — čmárat
trdlit — dělat hlouposti na veřejnosti
vobrat — revoluce
vofrňovat — ohrnovat nos
voprndovat — lelkovat
vycajchnovat se — ukázat se
zajic — králík
zajičárna — králíkárna
zfamřnět — stát se namyšleným
zletyrovat se — uzdravit se
žlica — lžice

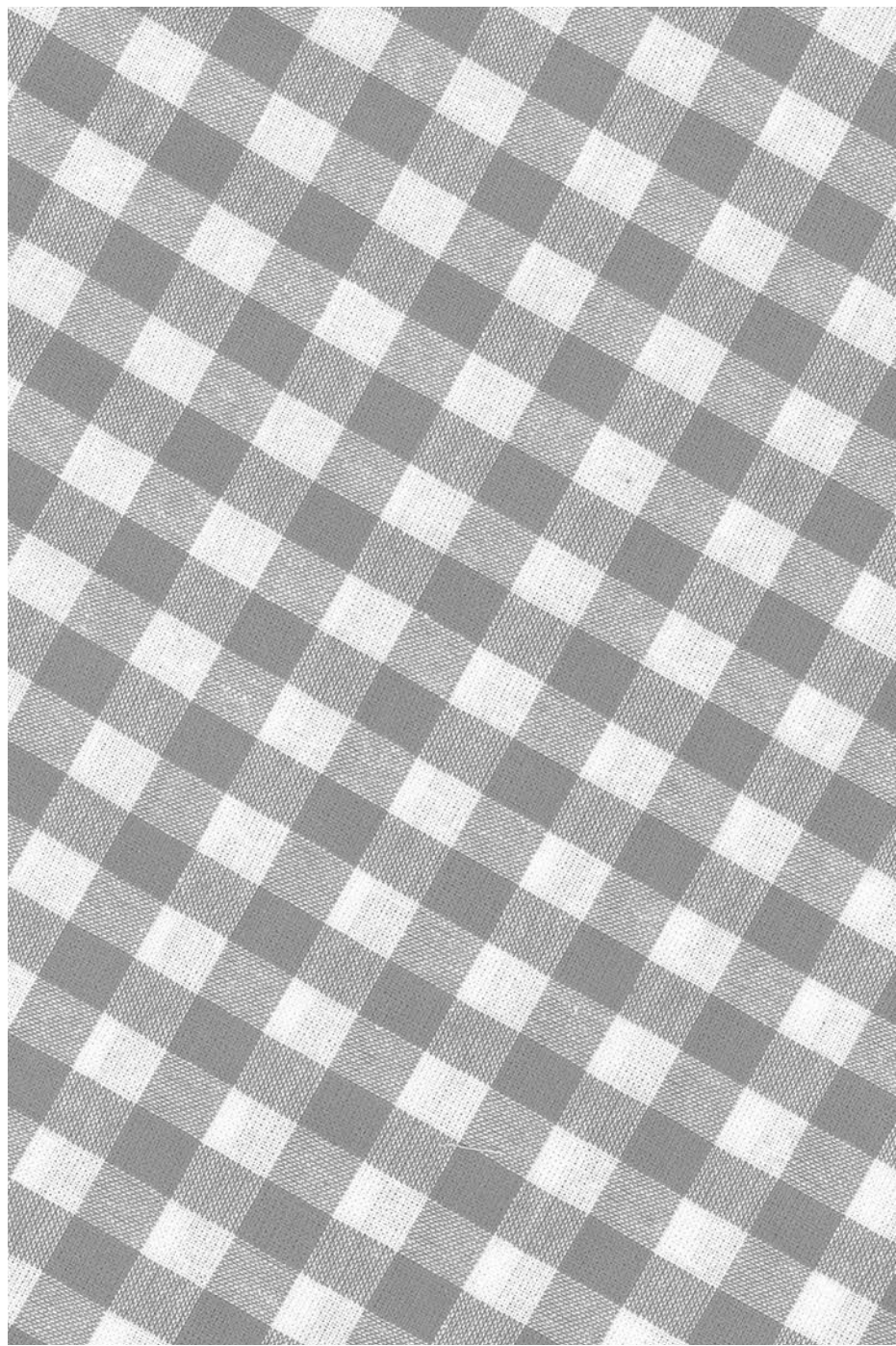
varování

Tuto knihu jsem napsala jazykem, který je mi vlastní. Slychala jsem ho od dětství na Vysočině, kde jsem se narodila a kde už spoustu let nežiji. Ten kraj mám ale navždy pod kůží, protože tak to my lidé odtud zkrátka máme.

Ačkoliv se *moje dědina* nachází kdesi v mezípatrech fantazie, posloužila mi jako prostor pro uchování tohoto mého *prvního jazyka*. Je tak divoký, že i ta nejbenevolentnější pravidla českého pravopisu jsou na něj krátká. Nezbýlo než *psát tu řeč* tak, jak ve mně zněla, navzdory nárokům gramatiky.

Citlivé čtenáře tedy varuji: pokud trváte na spisovné češtině a dodržování všech pravidel pravopisu, může pro Vás být četba této knihy trochu dobrodružná. V případě, že se rozhodnete toto riziko podstoupit, věřím, že právě tento můj *první jazyk* Vás do příběhu vtáhne tou nejpřímější cestou.

Autorka

**Ta naše Petruška,
nevím,
co z ní bude**

Takový děcko to je malý, sotva pět jí je, ale jak ona umí lhat a podvádět, to žádný děcko neumí. Však já se po ní dobře dívám. A vyčuraná je taky až na půdu.

Už se zase domáhá na dědovi, jestli jí dá kokino.

„Myslím ani nemám,“ odpovídá děda, ale ona moc dobře ví, že má. Však jsem ji načapala, jak se mu po poledni přehrabovala v almaře. Dokonce židli si přistavila, aby viděla do horních poliček.

„Tak se podívej,“ loudí. Děda jde, otevře skříň, chvíli se přehrabuje v poličce, má to schovaný až vzadu, za krabičkou s dokladama.

„Leda hašlerku,“ zašustí pytlíkem a podá jí bonbón. Ona po něm chmatne, ani nepoděkuje a už si ho cpe do pusy. Koulí u toho očima, mlaská, div jí sliny neukápnou. Vlasiska rozčuchaný zrovna jak koudel, učesat si to pořádně neumí. Ale co já bába budu holku pořád vychovávat, od toho má mamu s tatou.

„Aby ses nezalkla,“ zahučím na ni. Trochu se sice zarazí, ale hned se otrepe a letí pryč.

Kde jen se to v tom děcku vzalo, to na to nikdo nepřijde. To ta od dcery, ta je lepší. Hodná, šikovná. Ale u týdle, to se ještě dočkáme. Ještě že ji nemám na hlídání často.

To by mně z ní hlava praskla. I ty tři dny mně stačí. To už jsem jí dvakrát povídala, že zlí lidi půjdou do pekla.

„A kdo jsou zlí lidi?“ vyptávala se.

„To je ten, kdo lže a švindluje,“ odpovím jí. Vidím, že o tom chvilku přemejšlí, ale dlouho ne.

„A co se dělá v pekle?“

„Tam se strčíjou lidi do kotla a vaříjou se.“

Já vím, že se děcka nemají strašit. Však mně snacha kvůli tomu už párkrát udělala zle. Ale tahle holka je tvrdá. Ta se nebojí. Tu může člověk strašit, jak chce, s ní to nic neudělá.

A když se odpoledne hraje Člověče, nezlob se, to není jedinýho kola, kdy by nezašvindlovala. Roztočí kostku, švihne s ní po stole, až pobourá půlku figurek, kostka zapadne pod stůl a ona hned po ní skočí. Jakože je ochotná, aby se druhí nemuseli kvůli ní ohejbat. Ale jen co leze zpod stolu, už křičí: „Šíííst!“

Kolikrát ještě vidím, jak kostkou natáčí.

„Švindluješ!“ huknu.

„Ne, ne,“ lže mně do očí.

„Vždyť jsem tě viděla!“ já na ni.

Už už otvírá pusku k další lži, ale skočí do toho děda: „Tak ať hází znova.“

To mě našťve. Pořád se jí podávají prsty. A to se nemá dělat. Petruna už ale hodí znova a jako na potvoru jí padne šestka.

„Šíííst,“ vyhrkne nadšeně. A hned vyhodí dědovu figurku. Nemusela by, mohla by hrát jinou, ale ona schválně ne. Takhle se děcko nikdy nevychová.

„Zejtra se mnou půjdeš za bábičkou Kovářovou,“ zamračím se. Víím, že tam nerada chodí. Bojí se psa a taky, jak tam mají takový prudký schody do vršku na půdu. Však jsem jí jednou řekla, že tam nahoře je bubák. Nechce se jí, ale

půjde. Mám tam slíbený malý kuřata. Na červenec z nich budou pěkný slepičky.

Druhej den jdu pro Petrušu do školky. Venku je vedro, i když je teprve květen, crčí ze mě pot, jak se ženu. Petru-na lítá po třídě, s obědem byla hotová první, ale pusu má ještě celou ušmudlanou. Za celý dopoledne si vlasy ani jednou nepročísala. Mělo by se jí to ostríhat, ale ona se nedá. A přitom ty cuchtance, co tam má, to je tak akorát, aby do toho chytla vši.

„Copak tady nemáte zrcátka?“ zamračím se na ni, když se přihrne do šatny. „Jdi se na sebe podívat, jakej seš mouřenín!“

„Nemáme, nemáme,“ poskakuje, jako by jí to bylo jedno.

„Já vím, že máte, jen běž,“ strčím ji do umývárny. Nelíbí se jí to, to jde vidět. Pouští vodu, šmudlí si pusu, pořádně to ale neudělá, pak se ani neutře a letí zpátky. Začíná mě rozčilovat.

„Podívej se, jak vypadáš. Seš celá mokrá a jen sis to víc rozmazala.“ Chvilí se s ní handrkuju, ať se jde umýt znova. Vzpouzí se ale ještě hůř, tak nakonec popadnu z kapsy u zástěry kapesník, nasliním ho a pusu jí utřu sama. Ječí jak tur, ale dobře jí tak. „To máš za to, neposlucho,“ strčím kapesník zpátky do kapsy.

Než se holka převleče, prohlížím si obrázky na nástěnce. Hledám, jestli tam je nějakaj její. Ale ani se nemusím dlouho dívat, hned to poznám: „A co že to děláš takový čmáranice?“

„To jsou princezny.“ A už letí ze dveří pryč, já sotva za ní. Málem vrazím do Věruny Vavirkovy.

„Nevíte, teta, jestli už je naše malá po obědě?“ ptá se mě jak blbá. Copak já sleduju cizí děcka?

Petrunu dohoním až u jednoty. Už zdálky vidím, jak se vyhoupne na lavičku vedle vožralého Lojzka a lepí obličej na výlohu, aby viděla, co se děje uvnitř. Maruna tam zrovna cosi probírá s Maškou.

„Jedeš z toho dolů?“ huknu na Petrunu. Nemám zapotřebí, aby Maruna vykládala, že jí naše děcko vopatlalo sklo.

„A kerá ty seš?“ chechtá se Lojzek na holku. Kdepak, ta se nebojí. Jiná by se takovýho zarustlýho smradlavýho chlapa lekla, ale ona ne.

„Střechová,“ odpoví jak nic. Vidím, že by se hned pustila do hovoru, ale já nedovolím. Čapnu děcko za ruku a nepustím přes celou dědinu až ke Kovářovému. Vrátka před jejich chalupou si otevřu sama, však se zvonit nemusí. Bábička o mně ví. Je to tam maličký, starej domeček, už se to ani neopravuje. Chodí se přes dvorek mezi kůlnama. Na něm má bábička takovýho starýho blbýho jezevčíka. Je to zuřivec, člověk by doma takový zvíře nechtěl. Však musí být na řetízku ve dne v noci. Jinak by cvakl zubama raz dva. Ale uštěkat se může. To jo.

„Vidíš, kousne tě,“ ukazuju holce psa. Dvorek je maličkej, řetízek dlouhej, vidím, jak se Petruna bojí, že na ni pes dosáhne, tlačí se kolem plotu, sice vidí, že tam pes nemůže, ale i tak to k chalupě přeběhne.

„Ale, buď zticha!“ hukne na psa Kovářka. Zahlídla nás z okna. Zve nás dál. Kuřata má už nachystaný v krabici, pěkně to pípá na celý kolo, však jsem si jich vzala osm.

„Pod se podívat na kuřátka, jaky só žlutóčky,“ podává Petruně ruku. Ta se mně vyškubne a letí k babce, jako by byla domácí, kdepak, ta se upejpat nikde nebude. Babka otevře krabici, Petruna se dívá, jaký jsou maličký, však i mně se líbí.

„Co to tady mají?“ ukazuje Petruna na misku.

„To mají vajíčko, vařený, aby ti rychle vyrustly,“ hladí jí po hlavě Kovářka.

Kdyby tak věděla, co je to za děcko, dala by si pozor. Potom dá Petruně kuře na ruku. Ta se prvně bojí, ale pak se jí to líbí. Obhlíží kuře a hladí je po hlavičce. Z ničeho nic ale rukou šklubne, až kuře málem pustí na zem: „Fuj, ono se pokadilo.“

„Ale co se štítíš, však taky chodíš na záchod,“ odpovím jí a radši kuře vrátím do krabice. Aby se mu tak něco stalo. Než se otočím, otře si jak pitomá posranou ruku o tričko.

„Čuně jedno, to se dělá?“ hubuju jí, když jí to v kuchyni u umyvadla zkouším vyčistit. Nechám babce dvě stovky, víc nechce, ale domů ještě nemůžeme. Nachystala buchtu s čajem, tak musím posedět. Je ráda, když s ní někdo prohodí slovo.

„Však malá ať si de do seknice,“ kejvne ke dveřím, co vedou z kuchyně. A to je Petra jak divá.

„Ať tam něco nerozbiješ,“ pohrozím jí. Nechám raději pootevřený dveře, abych na ni viděla.

Chvilku je ticho, jen slyším, jak vrže dřevěná podlaha. Potom se ozve drnkání.

„To só stary hósle po dědóškovi,“ zavolá babka, „šak si to vyzkóšé. Dyž ti to pude, dám ti je dom, aby ses učila.“ Petruna vezme housle do kuchyně, strčí je pod krk a zrovna smyčcem zavrzá, div že mně to uši neurve.

„Prstikama musíš mačkat noty, pěkně podle sluchu,“ radí Kovářka, ale Petruna zas jen smyčcem jak kravu za vocas. Pak zkusí otočit kulikem, zarve za to tak, že než stihnu přiskočit, struna rupne. Já bych to děcko přerazila! Kovářka ale mávne rukou:

„Dyť na to stěně nikdo nehraje.“

Petruna ještě chvílku šmidlá na třech strunách, ale nakonec toho nechá.

„Kdepak, ta u ničeho nevydrží,“ šlehnu po ní schválně zlejma vočima.

Stejně jsou na ni housle veliký. Pak se vrátí do seknice a zas je chvíli klid. Zapovídám se s Kovářkou, na moment na malou zapomenu. A hned je rána. Vyletím ze židle, až mně srdce dvakrát poskočí, a honem do seknice. Petruna stojí nad převaleným květináčem. Okamžitě ji hubuju, ale Kovářka zas nic: „No bóže, dyť já sem to kvitko ani neměla ráda.“

Ale já už holku nespustím z vočí. Takový vostudy, co ona všude nadělá. To je pořád něco. Minulej tejden jsem ji nechala po dědině, že prej jen před barákem. A najednou vidím starou bábičku Vavirkovou, jak letí se sekyrkou za rybník a volá, ať si jdu pro holku. A ona mně ta malá kdesi sebrala misku, a že přes plůtek natrhá třešně. Na cizím! Ale spravedlnost přišla — jak se natahovala, ruka jí uvízla mezi plaňkama v plotě, nemohla tam ani zpátky. Řvala tam tak dlouho, až ji zaslechla Vavirkovka, která jela na kole od Heluny. Sekyrkou vyklepla plaňku, holka ruku vytáhla, nic se jí naštěstí nestalo, ale já bych se nejradši hanbou propadla. Ona si jde cizí třešně natrhat! A ještě misku si na to vezme! Kdepak, to už je v tom děcku.

Radši se zvednu a jdeme s holkou rychle dom. Kuřata se v krabici přesypávají, pípají na celý kolo, ale je to kousek, však to vydrží.

„A budeš se starat. A když nebudeš, tak ti umřou,“ postavím kuřata do předsíně před Petrunu.

Ona na to nic. Však co taky čekám. Ale říkám jí to, aby si to uvědomila. Kuřata jsou ještě malý, nemůžu je dát mezi slepice. Do zejtrka je nechám tady a děda jim udělá pod kulnou ohrádku.

Petruna kamsi odběhla, ale za chvíli se ke kuřatům vrátí. Nejdřív je jen pozoruje, ale jak se otočím — šup a už má kuře z krabice venku. Chvilku si s ním hraje, aspoň je klid. Pak ji to ale omrzí, nechá kuře na dlažbě a letí kamsi pryč. Kdepak by ona pomyslela dát je zpátky do krabice! Copak na to musí člověk pořád myslet? To se neuhlídá. Jak jdu přes síň do komory, houpane mně kuře zrovna pod nohy. Než se vzpamatuju, už je rozšlápnutý. Ale jak škaredě to křuplo, to se mně až špatně udělalo. Už se doopravdy dožeru.

„Petruno!“ zaječím a letím pro holku. Zrovna sedí v kuchyni u stolu a dělá blbosti s čajem v hrnku. Vytrhnu jí ho z ruky tak prudce, že čaj vychlejtne po ubrusu, ale je mně to jedno. Táhnu ji do síně, vůbec neví, co se děje, tak se ani nevzpouzí.

„Jen se podívej, cos provedla!“ křičím na ni.

Petra je chvilku zaražená, dívá se na rozšlápnutý kuře a pak se zeptá jak blbá:

„Proč má krev?“

„Protože je mrtvý!“ zaječím. „Kvůli tobě!“ Nemůžu přemoci vztek. Vidím, jak na mě zírá s otevřenou pusou, jako by tomu nerozuměla.

„A uděláme mu hrobeček, když je mrtvý?“

Krev se mně pění v žilách: „Neuděláme! Hodíme je na hnojník! Mohla z něj bejt slepička, ale nebude!“

Petruna začíná natahovat. To mě ještě víc dožere. „A nebul tady, nebo ti jednu vlepím,“ huknu na ni. Pak ji pošlu do kuchyně pro lopatku, že na ňu kuře naberu. Petruna přinese lopatku a už bulí. Jak mně je to protivný! Seknu jí na zadek. Ať má proč. Nakonec se mně vytrhne a uteče do seknice. Však já vím, kam to zalezla. Jak jsme tam stěhovali ty almary, takový místo pitomý tam mezi něma zůstalo,

tak jaksi za roh, a ona tam pořád leze, i nějaký věci tam, myslim, natahala. Ale ať si tam je.

„A dáš mně třicet korun z pokladničky,“ zavolám za ní. „Abych si mohla jít pro nový kuře.“

Nechám ji tam, dědovi nakážu, ať je doma, kdyby vylezla, a sama jdu ještě na zahradu. Však se musí takhle na jaře hodně okopávat, aby se plevel nerozrostl.

Vrátím se do baráku až k večeru, ještě v síni vyměním vodu kuřatům a jdu se vyslíct ze špinavejch hadrů. V kuchyni slyším dědu, jak cosi povídá s Petrou. Tak vida, že vylezla. Mají pootevřené dveře, na moment se zastavím a poslouchám.

„A tohle jsem maloval, když jsem byl ještě v učení,“ slyším dědu. To on zas ukazuje Petruně ty svý vobrázky. Má to ráda, i když je to pořád dokola.

„A kdo to je?“ vyptává se. Já ale moc dobře vím, že to dělá schválně.

„To je Masaryk,“ odpovídá děda. Taky ví, že si Petruna jen tak hraje, ale jako by mu to nevadilo. Zahlídnu, jak holka přejede dlaní po papíře. „To se tak stínuje,“ vysvětluje jí děda, „ukážu ti to.“

Pak vezme tužku, opře ji naležato a chvilku šráká. Holka ho zkouší napodobit, několikrát jí tužka spadne, ale pak ji děda chválí.

„A teď zas chvilku maluj. Dodělej toho koníka,“ povídá jí a posune k ní jinej papír. Jo, koníka, říkám si v duchu. Zas to bude nějaká patlanina, jako v tý školce. „Ale nepřetahuj, musíš pomalejc,“ napomíná ji děda.

„Tak?“ vyptává se Petruna a zpomalí pastelku. Děda přikejvne.

„Vidíš, jak to máš pěkný,“ chválí a přitom ji pohladí po vlasech. Takhle když se na ni člověk dívá, to by si řekl, že